

Sygn. akt I UK 238/11

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 21 lutego 2012 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Romualda Spyt (przewodniczący)

SSN Józef Iwulski

SSA Maciej Piankowski (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania Koksowni "P." Spółki z o. o.
przeciwko Zakładowi Ubezpieczeń Społecznych
o pisemną interpretację przepisów w sprawie wymiaru składek,
po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń
Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 21 lutego 2012 r.,
skargi kasacyjnej Koksowni "P." Spółki z o. o.
od wyroku Sądu Apelacyjnego
z dnia 18 stycznia 2011 r.,

oddala skargę.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 20 kwietnia 2010 r. Sąd Okręgowy - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w pkt 1 zmienił decyzję Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 25 lutego 2009 r. w ten sposób, że uznał za prawidłowe stanowisko Koksowni P. Spółki z o.o. o braku podstaw do odprowadzania składek

na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne od dodatkowego specjalnego wynagrodzenia miesięcznego z tytułu „Karty Hutnika” i dodatku z tytułu Dnia Hutnika, przewidzianych w art. 73 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy z dnia 16 marca 2005 r. i załącznika nr 15 do tego Układu. W pkt 2 Sąd Okręgowy zasądził od organu rentowego na rzecz wnioskodawcy kwotę 180 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego.

Sąd Okręgowy ustalił, że Koksownia jest następcą prawnym przedsiębiorstwa państwowego pod nazwą Zakłady Koksownicze „P.”, funkcjonuje od 2004 r. Zakładowy Układ Zbiorowy Pracy dla pracowników „Koksowni P.” sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. stanowi kontynuację przepisów obowiązujących poprzedników prawnych odwołującego, a w zakresie płacowym – Porozumienia o wprowadzeniu zakładowego systemu wynagrodzenia dla Pracowników Zakładów Koksowniczych „P.” z dnia 11 grudnia 1991 r. i Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy ze stycznia 1995 r. Załącznik nr 15 do Układu w oparciu o postanowienia art. 73 § 2 zatytułowany „Zasady przyznawania i wypłacania specjalnego dodatku miesięcznego z tytułu Karty Hutnika” wskazuje - w § 1 - że specjalny dodatek miesięczny wynosi 5% podstawy po przepracowaniu 5 lat i wzrasta o 1% za każdy następny rok pracy aż do 20% podstawy po 20 latach pracy. Uprawnionymi do otrzymania specjalnego wynagrodzenia są pracownicy, którzy przepracowali pełny okres obliczeniowy i posiadają wymagany staż pracy w zakładach hutniczych. Załącznik nr 15 do UZP wskazuje, w jakich sytuacjach dodatkowe wynagrodzenie nie przysługuje. Wypłata następuje w terminie wypłaty wynagrodzenia za pracę. W § 3 Załącznika ustanawia się dzień 4 maja dniem wolnym od pracy oraz przyznaje wszystkim pracownikom zatrudnionym w tym dniu w Koksowni tradycyjny dodatek z okazji „Dnia Hutnika”. Świadczenie wypłacane jest w formie pieniężnej. Przedstawiając uregulowania Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. zawarte w art. 73 § 2 oraz w Załączniku nr 15 do tego Układu Sąd Okręgowy wskazał, że między stronami bezsporny jest branżowy charakter świadczenia, a także fakt, że jest ono wypłacane na podstawie przepisów szczególnych, to znaczy układu zbiorowego pracy. Sąd Okręgowy stwierdził, że zgodnie z § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru

składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 z późniejszymi zmianami), wymiaru składki na ubezpieczenie społeczne nie stanowią dodatkowe świadczenia nie mające charakteru deputatu przyznawane na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy, to jest ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłaconych z tytułu uroczystych dni. Sąd Okręgowy wyraził pogląd, że aby stwierdzić, że świadczenie opisane jako „dodatkový specjalny dodatek miesięczny z tytułu Karty Hutnika oraz dodatek z tytułu Dnia Hutnika” nie stanowi podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe na podstawie § 2 ust. 1 pkt 27 wyżej wymienionego rozporządzenia należy ustalić czy zachodzą przesłanki przewidziane opisanym przepisem, a wymagane dla ustalenia, że świadczenie nie wchodzi w skład podstawy wymiaru składek. Sąd Okręgowy wskazał, że poza sporem pozostawały następujące okoliczności: - świadczenie jest na podstawie przepisów szczególnych - układu zbiorowego pracy (gdyż prawo do świadczenia i zasady jego wypłaty opisane są układem zbiorowym pracy); - świadczenie nie ma charakteru nagrody pieniężnej wypłacanej z tytułu uroczystego dnia (zarówno prawo do specjalnego dodatku miesięcznego, jak i dodatek z tytułu Dnia Hutnika jak i jego wysokość zależą od ziszczenia się szeregu przesłanek pozytywnych i negatywnych, nie pozostawiających pracodawcy na dowolność/uznanie). W ocenie Sądu I instancji ma rację organ rentowy podnosząc, że katalog określony przepisami § 2 wyżej wymienionego rozporządzenia w zakresie świadczeń podlegających wyłączeniu z podstawy wymiaru składek ma charakter zamknięty. Zdaniem Sądu Okręgowego należy jednak mieć na względzie to, że sformułowania zawarte w § 2 pkt 27 mają nieostry charakter znaczeniowy. Przepis ów bowiem przeciwstawia świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe” nagrodom pieniężnym wypłacanym z tytułu uroczystych dni. Przy czym żaden z innych przepisów nie wyjaśnia różnicy istniejącej między nimi. Sąd Okręgowy podzielił argumentację wnioskodawcy, że sporne świadczenie nie ma charakteru nagrody, jest wypłacane niezależnie od wypracowanych zysków czy wydajności pracy, a jedyny warunek, jaki stawiają przepisy branżowe przy jego

wypłacie, to pozostawanie w stosunku pracy, co zdaniem Sądu Okręgowego jest zrozumiałe i nie wymaga dowodzenia, bowiem trudno sam fakt świadczenia pracy traktować jako warunek, po zaistnieniu którego należy się nagroda od pracodawcy. Sąd Okręgowy uznał ponadto, że pojęcie świadczenia jest szersze niż pojęcie nagrody pieniężnej i obejmuje zarówno świadczenia niepieniężne jak i wyrażone w pieniądzu, zatem brak jest przeszkód dla uznania świadczenia wypłacanego w pieniądzu w związku z uroczystym dniem branżowym za zwolnione z obowiązku naliczania składek na ubezpieczenie społeczne.

Uwzględniając apelację organu rentowego Sąd Apelacyjny wyrokiem z dnia 18 stycznia 2011 r. zmienił wyrok Sądu pierwszej instancji i oddalił odwołanie; a także zasądził od wnioskodawcy na rzecz Zakładu Ubezpieczeń Społecznych kwotę 120 zł tytułem zwrotu kosztów zastępstwa procesowego za II instancję.

Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że przepis § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. (Dz. U. nr 161, poz. 1106 z późniejszymi zmianami) jest przepisem ustanawiającym wyjątek od reguły i dlatego winien być interpretowany ściśle. Faktem jest, że brak jest ustawowego uregulowania, rozróżniającego wprost „barbórkowe” od nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni, tym niemniej przy wykładni zacytowanego przepisu należy odwołać się do rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa - Karty górnika, do którego rozporządzenie z 18 grudnia 1998 r. poprzez pojęcie „barbórkowego” nawiązuje. Rozporządzenie to w przepisie § 3 ust. 2, w zakresie praw honorowych, ustanawia nagrody z okazji Dnia Górnika, w wysokości jednomiesięcznego a nawet jednodniowego wynagrodzenia, zaś w ust. 3 stanowi, że pracownikom górnictwa przysługuje ponadto tradycyjne „barbórkowe” w naturze lub ekwiwalencie pieniężnym stanowiącym równowartość świadczenia w naturze, przy czym rodzaj, ilość i wartość artykułów objętych świadczeniem w naturze miała być określona przez właściwych ministrów w porozumieniu z Ministrem Pracy, Płac i Spraw Socjalnych (ust. 4). Nota bene delegacja ta nie doczekała się realizacji. Ponad omawiane świadczenia Karta górnika, już jako przywilej w zakresie płac, przewiduje także specjalne wynagrodzenia miesięczne, zróżnicowane z uwagi na charakter wykonywanej pracy oraz staż pracy (por. § 9). Z omawianego

uregulowania wynika zatem, że co do zasady „barbórkowe” jest prawem honorowym, przyznawanym nie tylko z okazji uroczystego dnia, ale obok przyznawanych z tej okazji nagród pieniężnych, a ponadto przyznawanym w naturze, a tylko ewentualnie w ekwiwalencji. Z treści art. 73 obowiązującego u wnioskodawcy Zakładowego Układu Zbiorowego z dnia 16 marca 2005 r. wynika, że pracownikowi przysługuje specjalny dodatek z tytułu „Karty Hutnika” oraz tradycyjny dodatek z okazji obchodów „Dnia Hutnika” - oba wypłacane zgodnie z zasadami określonymi w załączniku nr 15 do ZUZP. Załącznik zaś nr 15 ustala bardzo szczegółowe zasady przyznawania „specjalnego dodatku miesięcznego”, zróżnicowanego co do wysokości w sposób uzależniający go od stażu pracy, w wysokości procentowej większej o 1% w stosunku do uprawnień posiadanych na dzień 31 marca danego roku kalendarzowego. Zgodnie z § 1 pkt 11 podstawę wymiaru specjalnego dodatku określa jako nominalne miesięczne wynagrodzenie wynikające ze stawki miesięcznego wynagrodzenia zasadniczego. Ustala też w jakich przypadkach to specjalne wynagrodzenie nie przysługuje. Z kolei w § 3 załącznik określa zasady wypłacania „dodatku z okazji Dnia Hutnika”. Przysługuje on pracownikom zatrudnionym w dniu 4 maja, przy czym termin wypłaty i jego wysokość zgodnie z tym przepisem będzie corocznie ustalana przez Prezesa Zarządu Dyrektora Naczelnego w uzgodnieniu z międzyzakładowymi organizacjami związkowymi w formie Protokołu dodatkowego. Zdaniem Sądu Apelacyjnego „specjalny dodatek miesięczny” spełnia kryteria nagrody pieniężnej, jedynie wypłacanej miesięcznie przyznawanej nawet nie z tytułu uroczystego dnia (jako że sam UZP bynajmniej nie nawiązuje w tym zakresie do Dnia Hutnika, to jest 4 maja, a jedynie do „Karty Hutnika”) przyznawanej tylko niektórym pracownikom, po spełnieniu szeregu warunków i w zróżnicowanej wysokości, nieodpowiadającej jakimkolwiek - potencjalnemu nawet - świadczeniu w naturze. Dlatego bez znaczenia pozostaje fakt, że „specjalny dodatek miesięczny” jest przyznawany na podstawie układu zbiorowego pracy, czyli spełnia przesłankę określoną w § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia z dnia 18 grudnia 1998 r., skoro nie spełnia przesłanki dalszej, to znaczy nie jest świadczeniem przyznawanym z tytułu uroczystego dnia. Nie odpowiada także kryteriom żadnej innej pozycji wymienionej w § 2 ust. 1 cytowanego rozporządzenia. Odnośnie natomiast dodatku z tytułu Dnia Hutnika

określonego w art. 73 Układu jako tradycyjny dodatek z tytułu obchodów Dnia Hutnika, a uregulowanego w § 3 załącznika Sąd Apelacyjny wyjaśnił, że choć dodatek ten przysługuje wszystkim zatrudnionym w dniu 4 maja, to jest on corocznie kwotowo ustalany przez Prezesa Zarządu Dyrektora Naczelnego w uzgodnieniu ze związkami zawodowymi. Należy go więc uznać za nagrodę dla pracowników z tytułu uroczystego dnia, bowiem jego wysokość bezpośrednio zależy od wypracowanego przez nich zysku przedsiębiorstwa. Nagroda taka nie podlega wyłączeniu przewidzianemu w § 2 ust. 1 pkt 27 powołanego rozporządzenia, który rozróżnia świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni i nagrody pieniężne wypłacane z tytułu uroczystych dni.

W skardze kasacyjnej pełnomocnik wnioskodawcy - Koksowni P. Sp. z o.o. zaskarżył w całości wyrok Sądu Apelacyjnego zarzucając naruszenie prawa materialnego przez błędną jego wykładnię lub niewłaściwe zastosowanie art. 398³ § 1 pkt 1 k.p.c.), to jest na: 1) naruszeniu przepisu § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 z późniejszymi zmianami; zwanego dalej rozporządzeniem), w związku z art. 21 oraz art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r., Nr 205, poz. 1585 z późniejszymi zmianami) i w związku z art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. i § 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., przez jego niewłaściwą interpretację i jego nie zastosowanie, polegającym na przyjęciu: a) że tradycyjny dodatek z okazji obchodów Dnia Hutnika (określany także jako dodatek z tytułu Dnia Hutnika), przyznany pracownikom strony skarżącej na podstawie przepisów art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. i § 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., nie jest dodatkowym świadczeniem nie mającym charakteru deputatu przyznawanego na podstawie układu zbiorowego pracy w postaci świadczenia przyznawanego z tytułu uroczystego dnia, jak tradycyjne

„barbórkowe”; b) że przychód z tytułu tradycyjnego dodatku z okazji obchodów Dnia Hutnika (określany także jako dodatek z tytułu Dnia Hutnika), przyznany pracownikom strony skarżącej na podstawie przepisów art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. i § 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Skarżący zarzucił ponadto naruszenie przepisu § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia w związku z art. 21 oraz art. 18 ust. 1 i art. 20 ust. 1 ustawy o systemie ubezpieczeń społecznych i w związku z art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. i § 1 ust. 1 pkt 1 i 2, § 1 ust. 2 i § 1 ust. 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., przez jego niewłaściwą interpretację i jego niezastosowanie, polegającym na przyjęciu, że: a) że specjalny dodatek z tytułu Karty Hutnika (określany także jako specjalny dodatek miesięczny z tytułu Karty Hutnika), przyznany i wypłacany pracownikom strony skarżącej na podstawie przepisów art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. oraz § 1 ust. 1 pkt 1 i 2, § 1 ust. 2 i § 1 ust. 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., nie jest dodatkowym świadczeniem nie mającym charakteru deputatu przyznawanym na podstawie układu zbiorowego pracy w postaci świadczenia przyznawanego z tytułu uroczystego dnia; b) że przychód z dodatku z tytułu Karty Hutnika (określany także jako specjalny dodatek miesięczny z tytułu Karty Hutnika), przyznany i wypłacany pracownikom strony skarżącej na podstawie przepisów art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. oraz na zasadach określonych w przepisie § 1 ust. 1 pkt 1 i 2, § 1 ust. 2 i § 1 ust. 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., stanowi podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne. Skarżący zarzucił naruszenie przepisu art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. oraz § 3 załącznika nr 15 do

Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., przez jego niewłaściwą interpretację i jego nie zastosowanie, polegającym na przyjęciu, że tradycyjny dodatek z okazji obchodów Dnia Hutnika (określany także jako dodatek z tytułu Dnia Hutnika): a) jest nagrodą pieniężną z tytułu uroczystego dnia, b) jest płacony z wypracowanego przez pracowników strony skarżącej zysku przedsiębiorstwa. Skarżący zarzucił ponadto naruszenie przepisu art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. w związku z przepisem § 1 ust. 1 pkt 1 i 2, § 1 ust. 2 i § 1 ust. 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r., przez jego niewłaściwą interpretację i jego nie zastosowanie, polegające na przyjęciu, że specjalny dodatek z tytułu Karty Hutnika (określany także jako specjalny dodatek miesięczny z tytułu Karty Hutnika): a) jest nagrodą pieniężną, b) nie jest przyznawany z tytułu uroczystego dnia.

Skarżący wniósł o uchylenie w całości zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi Apelacyjnemu do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania za wszystkie instancje.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący wskazał na potrzebę wykładni przepisu „§ 2 ust. 1 pkt 27 Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalenia podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 z późn. zm.)”, wobec zaistniałej rozbieżności w interpretacji tego przepisu w orzecznictwie sądów, oraz wobec istnienia poważnych wątpliwości związanych z wykładnią tego przepisu. W ocenie skarżącego istnieje konieczność wyjaśnienia: a/ czy ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe” są jedynymi dodatkowymi świadczeniami wymienionymi w przepisie § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia wobec użytego w tym przepisie zwrotu: „tj.”, a nadto zwrotu: „jak” użytego w tym przepisie w części dotyczącej świadczenia z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe, z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłat z tytułu uroczystych dni”; czy przy wykładni zwrotu: świadczenia z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”

dopuszczalnym jest odpowiednie stosowanie przepisów § 3 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczegółowych przywilejów dla pracowników górnictwa - Karta górnika (Dz. U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 z późniejszymi zmianami), przy fakcie nie określenia przez właściwych ministrów na podstawie § 3 ust. 4 powyższego rozporządzenia Rady Ministrów rodzaju, ilości i wartości artykułów objętych świadczeniem w naturze; czy wobec użytego w przepisie § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia zwrotu: „świadczenia z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe” dopuszczalnym jest objęcie zakresem znaczeniowym tego dodatkowego świadczenia także świadczenia pieniężnego literalnie nie nazwanego w ten sposób, a przysługującego pracownikom innych branż w formie jednorazowego, tradycyjnego i wieloletniego dodatku z okazji obchodów uroczystego dnia (na przykład Dnia Hutnika) obok innego dodatkowego świadczenia pieniężnego (na przykład Karty Hutnika): - wobec historycznego ujęcia, że „barbórkowe” w górnictwie jak i tradycyjny dodatek z okazji obchodów „Dnia Hutnika” były świadczeniami w naturze, stopniowo przekształcając się wyłącznie w świadczenie pieniężne jako równowartość świadczenia w naturze, wobec faktu, że obydwa świadczenia dodatkowe, to jest „barbórkowe” w górnictwie jak i tradycyjny dodatek z okazji obchodów „Dnia Hutnika” w hutnictwie, były i są dodatkowymi świadczeniami innymi niż specjalne wynagrodzenie miesięczne w górnictwie oraz miesięczny specjalny dodatek z tytułu Karty Hutnika.

Uzasadniając skargę kasacyjną podano, że przepisy art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. i § 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. przyznają pracownikom tradycyjny dodatek z okazji obchodów Dnia Hutnika (określany także jako dodatek z tytułu Dnia Hutnika), w formie świadczenia pieniężnego jak tradycyjne „barbórkowe”, który nie jest nagrodą i nie jest płacony z wypracowanego przez pracowników strony skarżącej zysku przedsiębiorstwa. Ustalanie zaś corocznie przez stronę skarżącą, w oparciu o przepis § 3 załącznika nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników Koksowni P. Sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. (zdanie drugie) terminu i wysokości tradycyjnego dodatku z okazji obchodów Dnia Hutnika, jest prawnie dopuszczalne i nie jest sprzeczne z

treścią przepisu § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r., a nadto jest zgodnie z treścią przepisu § 3 ust. 4 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczegółowych przywilejów dla pracowników górnictwa - Karta górnika (Dz. U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 z późniejszymi zmianami) stanowiącego podstawę do wydania aktów wykonawczych określających rodzaj, ilość i wartość artykułów objętych świadczeniem w naturze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Skarga kasacyjna nie ma usprawiedliwionych podstaw.

Zgodnie z art. 18 ust. 1 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2009 r. Nr 205, poz. 1585 z późniejszymi zmianami; dalej określana jako ustawa systemowa) podstawę wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe ubezpieczonych będących pracownikami stanowi przychód w rozumieniu przepisów o podatku dochodowym od osób fizycznych z tytułu zatrudnienia w ramach stosunku pracy. W podstawie wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe tych osób nie uwzględnia się wynagrodzenia za czas niezdolności do pracy wskutek choroby lub odosobnienia w związku z chorobą zakaźną oraz zasiłków. Według art. 20 ust. 1 ustawy podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie chorobowe oraz ubezpieczenie wypadkowe stanowi podstawa wymiaru składek na ubezpieczenie emerytalne i ubezpieczenia rentowe.

Według art. 12 ust. 1, ust. 2 i ust. 4 ustawy z dnia 26 lipca 1991 r. o podatku dochodowym od osób fizycznych (tekst jednolity: Dz. U. z 2010 r., Nr 51, poz. 307 z późniejszymi zmianami) za przychody ze stosunku pracy uważa się wszelkiego rodzaju wypłaty pieniężne oraz wartość pieniężną świadczeń w naturze bądź ich ekwiwalenty, bez względu na źródło finansowania tych wypłat i świadczeń, a w szczególności: wynagrodzenia zasadnicze, wynagrodzenia za godziny nadliczbowe, różnego rodzaju dodatki, nagrody, ekwiwalenty za niewykorzystany urlop i wszelkie inne kwoty niezależnie od tego, czy ich wysokość została z góry ustalona, a ponadto świadczenia pieniężne ponoszone za pracownika, jak również

wartość innych nieodpłatnych świadczeń lub świadczeń częściowo odpłatnych. Wartość pieniężną świadczeń w naturze przysługujących pracownikom na podstawie odrębnych przepisów ustala się według przeciętnych cen stosowanych wobec innych odbiorców - jeżeli przedmiotem świadczenia są rzeczy lub usługi wchodzące w zakres działalności pracodawcy. Za pracownika uważa się osobę pozostającą między innymi w stosunku pracy.

Szczegółowy katalog wyłączeń niektórych rodzajów powyższych przychodów z podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe zawiera § 2 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 18 grudnia 1998 r. w sprawie szczegółowych zasad ustalania podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia emerytalne i rentowe (Dz. U. Nr 161, poz. 1106 z późniejszymi zmianami; dalej określane jako rozporządzenie) wydanego na podstawie upoważnienia zawartego w art. 21 ustawy systemowej. Jak trafnie wskazał Sąd Apelacyjny, przepisy rozporządzenia jako ustanawiające wyjątki od zasady ustalania podstawy wymiaru składek od wszystkich przychodów ze stosunku pracy wykładane muszą być ściśle.

W myśl § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia, podstawy wymiaru składek nie stanowią dodatkowe świadczenia niemające charakteru deputatu przyznawane na podstawie przepisów szczególnych - kart branżowych lub układów zbiorowych pracy, to jest ekwiwalent pieniężny z tytułu zwrotu kosztów przejazdów urlopowych, świadczenia na pomoce naukowe dla dzieci, świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni, jak tradycyjne „barbórkowe”, z wyjątkiem nagród pieniężnych wypłacanych z tytułu uroczystych dni.

Nie budzi wątpliwości, że katalog dodatkowych świadczeń niestanowiących podstawy wymiaru składek jest zamknięty: są nimi tylko świadczenia wymienione w tym przepisie, a wśród nich świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni na podstawie kart branżowych lub układów zbiorowych pracy. Bez wątplenia nie chodzi przy tym o każde świadczenie wypłacane pracownikom określonej branży w okresie, na który przypada ich święto. Precyzując pojęcie „świadczenia przyznawanego z tytułu uroczystych dni”, ustawodawca odwołał się bowiem do tzw. tradycyjnego „barbórkowego”, stąd trudno odmówić racji Sądowi odwoławczemu, że kwestia charakteru tego ostatnio wymienionego świadczenia ma podstawowe

znaczenie dla wykładni § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia w tej części, w której wyłącza z podstawy wymiaru składek inne świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni. Nie budzi też wątpliwości, że w świetle § 3 ust. 3 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r. w sprawie szczególnych przywilejów dla pracowników górnictwa – Karta górnika (Dz. U. z 1982 r. Nr 2, poz. 13 z późniejszymi zmianami; dalej określane jako Karta górnika) tradycyjne „barbórkowe” jest prawem honorowym, przyznawanym z okazji Dnia Górnika i co do zasady jako świadczenie w naturze, a tylko ewentualnie w ekwiwalencie pieniężnym.

Charakteru analogicznego do tradycyjnego „barbórkowego” nie ma - w przypadku wnioskodawcy - specjalny dodatek miesięczny z tytułu Karty Hutnika przysługujący pracownikom w oparciu o Załącznik nr 15 do Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników „Koksowni P.” sp. z o.o. z dnia 16 marca 2005 r. Biorąc pod uwagę wynikające z tego aktu prawnego zasady przyznawania tego wynagrodzenia, jak i jego wysokość (między innymi okres obliczeniowy, roczne wynagrodzenie jako podstawa do obliczenia wysokości specjalnego wynagrodzenia rocznego, wynoszącego od 5% do 20% podstawy w zależności od stażu pracy), a nadto określenie sytuacji, gdy wynagrodzenie to nie przysługuje, uznać należy, że jest to dodatkowe wynagrodzenie roczne wypłacane nie z tytułu uroczystego dnia, a jedynie w okresie, na który przypada Dzień Hutnika, przysługujące pracownikom Huty na zasadach zbliżonych do analogicznych świadczeń wypłacanych pracownikom innych branż w oparciu o obowiązujące ich zakładowe źródła płacowe, czy też pracownikom sfery budżetowej na podstawie ustawy z dnia 12 grudnia 1997 r. o dodatkowym wynagrodzeniu rocznym dla pracowników jednostek sfery budżetowej (Dz. U. Nr 160, poz. 1080 z późniejszymi zmianami). Brak jest zaś przesłanek do stwierdzenia, że w zamyśle ustawodawcy tego rodzaju dodatkowe przychody pracowników osiągnięte w ciągu roku miałyby nie stanowić podstawy wymiaru składek na ubezpieczenia społeczne, skoro nawet nagrody pieniężne przyznawane z tytułu uroczystego dnia taką podstawę stanowią (§ 2 ust. 1 pkt 27 *in fine* rozporządzenia). Analogiczne stanowisko zajął już Sąd Najwyższy w wyroku z dnia 13 września 2011 r., I UK 38/11 (niepublikowane).

Odnosnie dodatku z tytułu Dnia Hutnika, który został określony w art. 73 § 1 Zakładowego Układu Zbiorowego Pracy dla Pracowników „Koksowni P.” sp. z o.o. i w § 3 załącznika nr 15 wyżej wymienionego układu należy wskazać, że inaczej, niż to wynika z treści § 3 ust. 3 wskazanego wyżej rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 30 grudnia 1981 r., przedmiotowy dodatek przysługuje w formie pieniężnej (a nie w naturze); jego wysokość oraz termin wypłaty są corocznie ustalane przez Prezesa Zarządu Dyrektora Naczelnego w uzgodnieniu z międzyzakładowymi organizacjami związkowymi. Tym samym przepisy płacowe obowiązujące u wnioskodawcy nie określiły dodatku w stałej wysokości, jak również sam termin wypłaty jest przedmiotem uzgodnień i nie musi przypadać na Dzień Hutnika. Powyższe cechy charakterystyczne dodatku przemawiają za stwierdzeniem, że świadczenie to jest w istocie nagrodą dla pracowników z tytułu uroczystego dnia, gdyż wysokość dodatku jest zależna od wypracowanego przez pracowników zysku przedsiębiorstwa.

Nagroda taka nie mieści się kategorii wyłączeń przewidzianych w § 2 ust. 1 pkt 27 rozporządzenia, który rozróżnia świadczenia przyznawane z tytułu uroczystych dni i nagrody pieniężne wypłacane z tytułu uroczystych dni (por. wyrok Sądu Najwyższego z dnia 20 września 2011 r., I UK 30/11, niepublikowane).

Z tych względów Sąd Najwyższy za prawidłowy uznał pogląd Sądu Apelacyjnego, że dodatkowe specjalne wynagrodzenie miesięczne z tytułu Karty Hutnika i dodatek z tytułu Dnia Hutnika stanowią podstawę wymiaru składek na ubezpieczenie społeczne i zdrowotne, wobec czego z mocy art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.